

zij na de tweede melding wel kwam, niet adequaat heeft gehandeld. Ten gevolge daarvan heeft klager verscheidene aanvallen gehad die bij eerder ingrijpen wellicht voorkomen hadden kunnen worden. Bovendien heeft klager, wellicht ten gevolge van de zeer langdurige periode van bewusteloosheid, veel langer en veel ingrijpender klachten gehouden dan normaal na een aanval.

Naar aanleiding van de klacht moet gelden:

Vooropgesteld moet worden dat verweerster door de acceptatie van de telefonische hulpvraag door C – klaarblijkelijk ingevolge een afspraak met de Centrale Doktersdienst – en door het daarop geven van een medisch advies, de verantwoordelijkheid voor de medische behandeling van klager in de nacht van 4 op 5 januari 1981 op zich heeft genomen. Gelet op de mededelingen van C over klager, een epilepsiepatiënt die verweerster niet kende, die in ongeveer 1½ uur tijd verscheidene insulten had gehad, die mogelijk in coma lag, die waarschijnlijk braakte, die – kortom – in een levenbedreigende toestand verkeerde, is verweersters beslissing om in eerste instantie te volstaan met het geven van het telefonische advies om aan klager oraal extra capsules van zijn medicatie te doen toedienen door iemand die geen enkele ervaring met epilepsiepatiënten had, onbegrijpelijk (niet valt in te zien immers dat zulks mogelijk was) en uiterst onzorgvuldig. Zeer verontrustend is bovendien verweersters verklaring dat het geven van dergelijke adviezen in soortgelijke omstandigheden bij haar gebruikelijk is. Verweersters handelwijze bij haar huisbezoek na de tweede telefonische melding is eveneens ernstig laakbaar. De argumenten die verweerster aanvoert voor haar beslissing om aan klager geen Valium 10 per injectie te geven zijn volledig obsoleet. De poging om alsnog oraal medicijnen toe te dienen was, nu vaststond dat klager gebraakt had, onzinnig en tot mislukken gedoemd. Aan de mogelijkheid rectaal medicijnen toe te dienen heeft verweerster klaarblijkelijk niet gedacht. De aan de huisgenoten gegeven instructies om het hoofd van klager opzij te leggen en de mond vrij te houden, waren ontoereikend daar zij niet omvatten de te nemen maatregelen ter bevordering van een stabiele zijligging en ter voorkoming van een tongbeet. Verweerster had voorts haar consult niet mogen beëindigen alvorens vaststond dat de toestand van klager zodanig was dat nieuwe aanvallen uitgesloten konden worden geacht en voordat duidelijke afspraken met de huisgenoten over de nazorg

waren gemaakt, dan wel voordat regelingen voor de opname van klager in een ziekenhuis waren getroffen. Indien verweerster serieus een opname had overwogen, maar daartoe eerst een collega wenste te raadplegen, had voor de hand gelegen dat zij gebruik zou hebben gemaakt van de mogelijkheid tot opbellen in de nabij gelegen telefooncel, waarna zij op eenvoudige wijze de huisgenoten van het resultaat op de hoogte had kunnen stellen. Thans kan, bij gebreke van voldoende informatie, niet worden vastgesteld of verweerster inderdaad een collega-neuroloog heeft geraadpleegd en wat deze zou hebben geraden.

Uit hetgeen hiervoor is overwogen moet volgen dat de klacht gegrond is. Door te handelen als vorenomschreven heeft verweerster het vertrouwen in de stand der geneeskundigen zeer ernstig ondermijnd. In het bijzonder klemt daarbij dat verweerster een haar niet bekende epilepsiepatiënt behandelde. Niet echter kan worden vastgesteld dat de klachten van klager na het gebeuren in de nacht van 4 op 5 januari 1981 direct gevolg zijn van vorenomschreven handelen van verweerster.

Bij de vaststelling van na te melden maatregel is mede in aanmerking genomen dat het College in de afgelopen jaren meermalen is geconfronteerd met klachten over verweerster, waarvan verscheidene na onderzoek gegrond werden bevonden. Het algemeen belang vergt openbaarmaking van deze uitspraak op na te melden wijze, alsmede dat uitspraak in het openbaar geschiedt.

In verband hiermede dient als volgt te worden beslist:
Schorst verweerster in de uitoefening van de geneeskunst voor de tijd van één maand

Bepaalt dat deze beslissing op 23 maart 1982 in het openbaar zal worden uitgesproken.

Beveelt dat deze beslissing op de wijze als voorgeschreven bij art. 13b van de Medische Tuchtwet, wordt bekendgemaakt door plaatsing in de Nederlandse Staatscourant, en door toezending met verzoek om plaatsing aan de volgende tijdschriften: Tijdschrift voor Gezondheidsrecht, Medisch Contact, Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde.

Aldus gewezen op 1 februari 1982 onder voorzitterschap van mr. M. Knap met F.J.C. Westerweel, S. Luitse, dr. P. Leguit en J.F.W.G. Verheul, leden-geneeskundige, en met bijstand van mr. L.A.M. van de Berg-Voermans, secretaris en in het openbaar uitgesproken op 23 maart 1982 door de voorzitter in aanwezigheid van de secretaris.

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid van de redactie; deze behoudt zich het recht voor de stukken te bekorten; stukken die langer zijn dan 1 kolom druks komen niet voor plaatsing in aanmerking)

Toxische hepatitis door ketoconazol

Naar aanleiding van 3 publikaties in het Tijdschrift over toxische hepatitis na gebruik van ketoconazol (Nizoral)¹⁻³ wil ik het volgende mededelen:

Op 8 juli 1982 zag ik op mijn spreekuur een 68-jarige vrouw met klachten over moeheid en algemene malaise. Op voorschrift van de dermatoloog gebruikte zij als medicatie 200 mg ketoconazol daags sedert 9 juni 1982 wegens dermatomycosis pedum. De diagnose werd gesteld op het KOH-preparaat en bevestigd door kweken. Bij het algemeen lichamelijke onderzoek vond ik een duidelijk icterische vrouw met een vergrote lever, die bij palpatie pijnlijk was. Ik adviseerde het gebruik van ketoconazol onmiddellijk te staken.

Laboratoriumonderzoek gaf de volgende uitslagen: De

BSE was 65 mm na één uur, leukocytenaantal $8,3 \times 10^9/l$ met normale verdeling. Het Hb-gehalte was 8,5 mmol/l met een hematocrietwaarde van 44, gehalte van bilirubine 80,2 $\mu\text{mol/l}$ met een 10-minutenpercentage van 53, van alkalische fosfatase 317 U/l, van totaal eiwit 68 g/l, SGOT 52 U/l, SGPT 178 U/l, LDH 269 U/l, amylase 137 U/l en van γ -GT 320 U/l. Onderzoek naar de ziekte van Pfeiffer was negatief, zoals ook het onderzoek naar HBsAg en van IgM-antistoffen tegen het hepatitis A-antigeen.

Op 28 juli 1982 voelde patiënte zich al stukken beter. Zij had alleen nog wat vage pijn in epigastrio. De laboratoriumuitslagen luiden toen: BSE 35 mm na één uur, bilirubine 12,3 $\mu\text{mol/l}$, alkalische fosfatase 159 U/l, SGOT 14 U/l, SGPT 46 U/l, LDH 173 U/l, amylase 199 U/l, γ -GT 146 U/l.

Op 23 augustus heb ik opnieuw leverfuncties bepaald:

BSE 25 mm na één uur, bilirubine 7,2 µmol/l, alkalische fosfatase 81 U/l, SGOT 10 U/l, SGPT 20 U/l, γ-GT 47 U/l. Op 27 september was ook de γ-GT met 17 U/l binnen de normale waarde. Omdat de BSE nog wat verhoogd bleek, heb ik deze nogmaals laten bepalen: deze bedroeg op 5 november 1982 nog 27 mm na één uur.

De leverfunctiestoornissen bij deze 68-jarige patiënte heb ik aanvankelijk toegeschreven aan een non A-, non B-hepatitis, mede omdat de bijsluiter van Nizoral géén melding maakte van eventuele leverfunctiestoornissen tijdens het gebruik. Hierin is inmiddels verandering gekomen. Ik meen thans te mogen aannemen dat ook bij deze patiënte de toxische hepatitis het gevolg was van het gebruik van ketoconazol, te meer daar zij geen andere geneesmiddelen gebruikte. Als ik haar ziektegeschiedenis vergelijk met die van de in het Tijdschrift beschreven patiënten, vond ik bij haar wel een duidelijk verhoogde bezinking. Aanvankelijk 65 mm in het eerste uur en bij de laatste controle toch nog steeds 27 mm na één uur. Omdat patiënte in het geheel geen klachten meer had – ook nu niet – heb ik in goed overleg met haar van verder onderzoek afgezien.

LITERATUUR

- ¹ Dijke CPH van. Hepatitis tijdens gebruik van ketoconazol (Nizoral). Ned Tijdschr Geneesk 1983; 127: 339-41.
- ² Boëtius G, Peeters JPC, Peters JH. Toxische hepatitis door ketoconazol (Nizoral). Ned Tijdschr Geneesk 1983; 127: 341-3.
- ³ Kramer NJM, Montnor LP, Berghuis PHE. Toxische hepatitis tijdens gebruik van ketoconazol (Nizoral). Ned Tijdschr Geneesk 1983; 127: 343-4.

Helmond, maart 1983

G.A.H. BEKKERS

Onlangs werden in dit Tijdschrift drie artikelen gepubliceerd, gewijd aan totaal 8 gevallen van hepatitis na gebruik van ketoconazol (Nizoral).¹⁻³ Behalve het feit op zich zelf, is de indicatie waarop dit middel gegeven werd verontrustend. Eenmaal werd het gegeven voor een „als dermatomycose imponerende huidafwijking”, tweemaal wegens „klinisch vastgestelde schimmelinfectie van de tenen”.

In het algemeen is het wenselijk de diagnose dermatomycose microscopisch te verifiëren voor men anti-mycotisch gaat behandelen. Wanneer men zonder dergelijke verificatie Whitfield-zalf of een ander ongevaarlijk en goedkoop medicament voorschrijft, is dat nu niet zo vreselijk, maar om op losse gronden een blijkbaar niet ongevaarlijk en duur medicament te geven is zeker verwerpelijk. Bij de overige 5 patiënten was de indicatie „nagelmycose”. Slechts in één geval wordt vermeld dat *Trichophyton rubrum* gekweekt werd; hoe in de andere gevallen de diagnose gesteld werd is niet vermeld.

Ketoconazol is het enige werkzame middel bij chronische mucocutane candidiasis en candidasepsis. Het kan hierbij levenreddend zijn. Verder kan het aangewezen zijn bij chronische candidiasis van nagel en nagelbed. Ook bij enkele exotische gegeneraliseerde schimmelinfecties is ketoconazol een aanwinst.

BERICHTEN

Buitenland

GRIEKENLAND

Papanicolaou, honderd jaar geleden geboren. – Op 13 mei 1883 werd Georg Nicholas Papanicolaou (1883-1962) in Griekenland geboren. Hij zou de grondlegger worden van

Tegen huidafwijkingen door dermatofyten bestaan goede uitwendige preparaten. Tegen onychomycosen beschikken we sinds 1958 over griseofulvine, dat ook werkzaam is bij hardnekkige huidinfecties. Op grond van 25 jaar gebruik kunnen we de veiligheid van dit preparaat goed beoordelen. Het is niet bewezen dat bij deze indicaties ketoconazol, behalve onveiliger en duurder, ook doeltreffender is.

LITERATUUR

- ¹ Dijke CPH van. Hepatitis tijdens gebruik van ketoconazol (Nizoral). Ned Tijdschr Geneesk 1983; 127: 339-41.
- ² Boëtius G, Peeters JPC, Peters JH. Toxische hepatitis door ketoconazol (Nizoral). Ned Tijdschr Geneesk 1983; 127: 341-3.
- ³ Kramer NJM, Montnor LP, Berghuis PHE. Toxische hepatitis tijdens gebruik van ketoconazol (Nizoral). Ned Tijdschr Geneesk 1983; 127: 343-4.

Zoelen, maart 1983

M.K. POLANO

Een langs vaginale weg geboren dicephalus; een obstetrisch, pediatrisch en anatomisch verslag

Collega Pennings e.m. hebben natuurlijk gelijk als zij zeggen dat er geen indicatie is tot prenatale diagnostiek in elke zwangerschap waarbij een verhoogd risico is op een eenzijdige tweeling.¹ Mogelijk was de bedoeling van onze reactie² op hun eerder artikel³ om het genetische aspect aan hun observatie toe te voegen, onvoldoende duidelijk.

De door ons beschreven casus en de waarneming van Pennings e.m. tonen dat er na de geboorte van een „conjoined twin” (zoals een diprosopus, enz.) en een familie-anamnese, waarin meer tweelingen voorkomen, met enig herhalingsrisico gerekend moet worden. Bepaling van het α-foetoproteïnegehalte en echografisch onderzoek in een volgende zwangerschap kunnen helpen om een aantal ernstige defecten vroegtijdig op te sporen. Uit de aanvullende informatie van Pennings e.m. bleek, dat inderdaad prenataal echografisch onderzoek gedaan was in de volgende zwangerschap van hun patiënte.¹

Er lijkt dus overeenstemming te zijn in de beoordeling van de mogelijke genetische consequenties in deze specifieke situatie.

LITERATUUR

- ¹ Pennings AMM, Brackel CHN, Verhofstad AAJ, Sante ThJ van. Ned Tijdschr Geneesk 1983; 127: 481.
- ² Hoogbeem AJM, Saltet JF, Niermeijer MF. Ned Tijdschr Geneesk 1983; 127: 480-1.
- ³ Pennings AMM, Brackel CHN, Verhofstad AAJ, Sante ThJ van. Ned Tijdschr Geneesk 1982; 126: 1636-42.

Rotterdam,
Gouda, april 1983

A.J.M. HOOGBOOM
J.F. SALTET
M.F. NIERMEIJER

de colpocytologie. In 1913 emigreerde hij naar Amerika. Aan de Cornell Universiteit bestudeerde hij in samenwerking met Charles Stockard de invloed van de oestrische cyclus op het epitheel van de vagina van de cavia met behulp van dagelijkse uitstrijkjes. Voortbouwend op dit onderzoek stelde hij in 1928 voor om deze methode te gebruiken voor